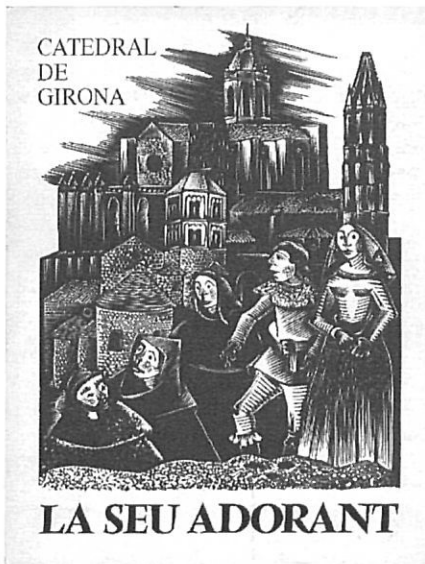

La meua iniciació personal en el treball històric deu alguna cosa al doctor Jaume Marquès. En efecte, signàrem junts una publicació que era la segona de les meves, i que ell retocà i amplià perquè pogués entrar dignament en els *Annals de l'Institut d'Estudis Gironins*. Això succeïa el 1960; jo tenia vint anys. Després em facilità més d'una vegada dades que només ell sabia trobar. Quan vaig assolir el doctorat, la nostra homonímia de cognoms i títols va provocar més d'una confusió entre l'home conegut arreu i el doctor tot just estrenat que era jo. Multitud de vegades vaig haver de corregir la convicció dels qui em suposaven parent seu; admirador, sí, els responia jo; parent, no.

Con es féu historiador

Nascut el 1906, Jaume Marquès tenia, en publicar els seus primers treballs, quaranta-dos anys. I no els donà a la impremta amb assiduitat fins als cinquanta.

Format primer com a home de lletres, que componia amb facilitat sonets i altres gèneres de poesia, assolí graus acadèmics en dret canònic. Els seus estudis, per tant, l'orientaven cap a altres activitats. Tanmateix, la prosa clara dels escrits i l'exposició transparent dels temes que investigà, procedeixen de la bona formació humanística que havia rebut. Al Seminari no ensenyà matèries històriques, sinó grec, i llatí al col·legi de les Escolàpies. Sospiro que l'afecció pels documents li va venir del tracte tingut a Casa-Missió de Banyoles amb mossèn Lluís Constans i Serrats, un missioner que va saber simultanejar les predicacions pels pobles

La Seu Adorant, poemes de Pere Ribot amb notes històriques de Jaume Marquès. A dalt, l'historiador al costat de l'arqueòleg Pere de Palol, presentant el seu llibre sobre Canet d'Adri; a baix amb l'arxiver Lluís Batlle.

L'historiador

Josep M. Marquès

amb l'escorcoll d'arxius parroquials i pairals. El nomenament d'arxiver de la Catedral el 1947 deuria oferir-li l'ocasió de dedicar-se de ple a una afecció fins aleshores no desenvolupada.

Geografia dels estudis

La historiografia del doctor Marquès té una geografia ben particular i uns llocs predilectes.

En el centre, s'hi troba la Catedral de Girona. N'és arxiver, i concep la seva funció sobretot com a tasca de recollir dades. Grans fitxers s'anaven emplenant de fitxes complimentades amb lletra solta i clara. Fitxers a la Catedral i fitxers a casa seva, oberts generosament a amics i a tota mena de coneixences. Els seus primers estudis s'orientaren a aclarir la gènesi de l'edifici, del seu entorn i de les peces d'art que conserva. I el darrer, inèdit, és una temptativa de refer la història de la desapareguda catedral romànica. Privilegià, de fet, l'interès per la història de l'art, i no entrà, en canvi, en aspectes econòmics de la vida de la seu, ni en l'estudi biogràfic de personalitats que hi foren actives ni en l'aclariment de les relacions entre la institució i la societat circumstant.

A l'entorn de la Catedral, i a partir de la documentació d'aquesta, recollí i publicà a *Casals de Girona* materials sobre la geografia urbana de la ciutat. Ací prima l'interès pel barri vell, i dintre d'ell, per alguns grups d'habitants, com els jueus i les nissagues de petita noblesa.

Més enllà de la ciutat, els pobles. Amer, on tenia un germà rector; Monells, Púbol i Madremanya, localitats de les Gavarres on havia arrelat la

seva família. Darrerament s'havia interessat per altres localitats, com Maçanet de la Selva i Canet d'Adri, sobre les quals l'arxiu del qual tenia cura ofereix abundància de documentació medieval.

La metodologia

L'àmbit més apreciat del canonge Marquès era l'edat mitjana. És obvi que aquesta preferència derivava de la riquesa d'una documentació que, en el seu vessant d'interès local, havia romàs sense catalogar i que ell tot just començà a explorar. Transcriví, traduï, referí i edità com a apèndix dels seus estudis innumerables documents, potser no sempre acompanyats de l'oportuna cota arxivística que permetria a d'altres de refer el camí que ell mateix havia seguit.

Lluís Costa ha escrit: «La seva principal característica de treball consistia a nodrir-se d'una copiosa documentació de primera mà, sobretot provinent dels arxius eclesiàstics, i a voltes cercava el contacte amb erudits i aficionats locals que li completaven alguna informació que pogués tenir descabdellada».

Pot afegir-s'hi que cercava també el contacte amb el terreny, visitava els llocs i indrets dels quals reconstruïa el passat, i n'obtenia fotografies. La il·lustració gràfica, per tant, pertanyia igualment a l'historiador, i tenia un cert punt d'artesanat que li conferia una alta compenetració amb el text. Tenint presents altres estudis on els documents no han estat contrastats suficientment sobre el terreny, els de Jaume Marquès els superen per la cura de confrontar la geografia i els documents.

Cara i creu de l'autodidacte

Jaume Marquès no havia entrat a la història per la porta universitària. Tampoc no escriví per engreixar currículums més o menys autèntics. Una situació d'aquesta mena comporta avantatges i limitacions. Probablement la universitat li hauria donat més marc per confrontar els fets particulars que coneixia només per la bibliografia, per lectures continuades i per contacte amical amb catedràtics i acadèmics.

Va saber mantenir-se al marge de temes que no dominava, com l'estudi dels manuscrits de la Catedral. I esperà pacientment a introduir-se en temes nous, dels quals flairava l'interès. Com he tingut ocasió de comprovar amb altres persones pervingudes al treball històric per camí autodidacte, en ell l'esforç d'aprendre es traduï en una gran dedicació i lliurament. La seva energia, que sortosament conservà fins als darrers dies, féu la resta. Fou més documentalista que no pas arxiver. Preferí la publicació de documents agrupats per temes a la confecció i difusió de repertoris del seu propi arxiu. En història local aprofundí l'edat mitjana i passà més superficialment pels períodes modern i contemporani.

Jaume Marquès ha deixat una obra històrica extensa, ha treballat, no pas en solitari, sinó compartint recerques i fatigues d'edició prop dels *Annals de l'Institut d'Estudis Gironins*; i la *Revista de Girona*; ha ensenyat a investigar. No és pas poc. La història que es fa actualment a Girona no seria la que és sense el seu treball i el dels homes de la seva generació.

Josep M. Marquès

és director de l'Arxiu Diocesà de Girona.